

J

DISSERTATIO INAUGURALIS
DE

FINIBVS

PER VIRGVLAM MERCVRIALEM
NON INVESTIGANDIS

Von Auffuchung der Grenzen

Durch Wünschel = Ruthen

QVAM

PRAESIDE

IO. FRIDER. WERNHERO, D.

INST. PROF. PVBL. CVR. PROV. SCABIN.
ET FACVLT. IVRID. ASSESSORE

PRO CONSEQUENDIS SVMMIS IN IVRE
HONORIBVS

ET

GRADV DOCTORALI

D.

APRIL. M DCC XXXIV.

IN AVDITORIO MAIORI

PVBLICE PROPONET

FRIDERICVS FLORENS RIVINVS

LIPSIENSIS.

VITEMBERGAE

LITERIS VHDVAE GERDESIAE.

DE
DISSENTIO INVESTIGANS

FINIBVS

PER VIRGILIAM MERCYALIAM
NON INVESTIGANS

Im Auftrage der Universität

Druck und Verlagsanstalt

LEIPZIG

IO FRIDER. WERNERHERO. D.

PROF. PUBL. EV. PROV. SCARIN.

PROF. PUBL. EV. PROV. SCARIN.

PROF. PUBL. EV. PROV. SCARIN.

HONORIBVS

ET

GRADU DOCTORALII

ANNO M. DCC. XXXIV.

IN ACADEMIA MAIORI

LEIPZIGI

FRIDERICO FLORENSI RIVINSI

LEIPZIGENSIS

LEIPZIGENSIS

LEIPZIGENSIS

DISSERTATIO
DE
**FINIBVS
PER VIRGVLAM
MERCVRIALEM
NON INVESTIGANDIS.**

§. I.

Trabat multis in rebus antiquitas, quam uel usu iam, uel doctrina, uel uerustate, immutatam uidemus, monente CICERONE, *de diuinat. Lib. II. cap. 33.* Verum id esse, ex pluribus, Medices inprimis, Physices, aliisque nobilibus Philofophiae partibus, discere licet. Quod enim moderni per experimenta, et demonstrationes chymicas, anatomicas, mechanicas, nullo labore

Multa pri-
scis ignota
aut obscura
successu
temporis
discussa,

bore explicant, id antiquiores per sympathian, antipathian, magnetismum, qualitates occultas etc. aegre, atque non, nisi obscurum per aeque obscurum, enodare fategerunt. Imo ad artes magicas, quae abstrusiora uidebantur, saepe relata inuenias, quae tamen mere naturalia esse, res ipsa hodie abunde docet. Ita aevi, quo Geometras, Mathematici et Philosophi habiti sunt Magi, meminit DANNHAVER. *Theol. Conscient. P. I. Sect. II. art. 1. §. 44. p. 105.* Nihilominus multa superesse, quorum ratio satis explorata nondum est, nemo facile, puto, inficias iuerit. Eadem uero propterea, quod nobis haud liqueant, aut ex nostris dogmatibus resolui nequeant, damnare uelle, res oppido iniqua foret.

Multa tamen extricanda suspensum.

§. II.

Inter quae uirgula diuinatoria referri posse uidetur. **D**ubium ita emergit, quid de uirgula, qua metalla, alia, inuestigari solent, et quam diuinam aliqui, diuinatoriam alii, alii rursus Mercurialem, nuncupant, aliis alii nominibus insigniunt, uarieque diuidunt, statuendum sit. Neque minimi momenti dubium hoc esse uidetur. Omnia scientiarum genera prope modum ingreditur haec materia. Habent Physici, quod rimentur, ut modum operandi extricent. Theologis non deesse, quod moneant, per sequentia forte haud obscurum reddetur. Inprimis ICtis non raro casus offeruntur, ubi famosae illius uirgulae ope in limites priores etc. inquiritur. Atque hunc modum, ceu licitum et iustum, multi ex Doctoribus in foro admiserunt, imo et inter ipsos probandi modos ordinarios retulerunt. Conf. MENCKEN. *Proc. Tir. XXVIII. §. 3.* TITIVS *Iur. priu. Lib. XII. cap. VIII. §. 35.* Extiterunt etiam, qui

Num illa uirgula modis probandi accensenda.

qui mediante illa uirgula fures, homicidas, aliosque maleficos, inuestigare se posse, gloriarentur. WERNFELS. *Diff. d. Superst. Phys. f. 7.* qui h. l. procul dubio rusticum illum Galliae famosum indigitat. In Thefauris inuentis usum uirgulae Mercurialis licitum hactenus habitum, non est, ut multis edisseratur.

§. III.

Decantatum enim id feré est, et communis Ictorum schola hoc asserit, ut actum agere uelle uideatur qui contrarium defendere ausit, cum utique Icti magni nominis pro uirgulae istius partibus stent, atque de illa, tanquam re licita, sentiant ac pronunciant. Praeter allegatos B. Menckenium et Titium B. DN. DE BERGER *El. Disc. For. Suppl. P. I. p. 705.* usum uirgulae communiter receprum, eoque omni crimine immunem, iudicat. STRYK. *us. mod. rit. d. acquir. domin. §. 16.* cum, quae dubiam uirgulae diuinatoriae fidem facere possunt, adduxisset, concludit: *quicquid uero huius sit; posito etiam, uirium aliquod in uirgula illa demonstrari posse, cum tamen moribus ubique locorum in metallis fodinis eadem utantur, non potuit thesauro priuari ille, qui medio ubique recepto et approbato uitur.* LAVTERBACH. *Colleg. Pract. cit. rit. §. 34.* ad eandem communem opinionem protuocat, uerb. *communi tamen DD. opinione inter magica instrumenta non pertinet uirgula diuinatoria. Wimschel: oder Glücks: Ruthe, quia citra uanem incantationem occulta sit naturae qualitas.* BEYER. *posit. ad Instit. rit. d. rer. diu. th. 197. p. 61.* itidem uirgulam istam, ceu rem indifferenterem, habet, et, quod mirandum, ad ZEIDLERI panto-mysterium, librum admodum ieiunum,

Communes Ictorum, eorumque celeberr. Bergeri, Menckenii, Titii, Strykii, Lauterbi. Beyer etc: opiniones.

num, ineptum, ac ridiculum, inprimis a THEOPH. ALBINO (Gottlieb Weissen) operose ac solide refutatum, pro stabilienda uirgulae fide, prouocat. Cum his faciunt alii magno numero, qui inter media licita et publice approbata, nec non indubitata, uirgulam, quam dicimus, referunt, quo pertinent HOPP. *Comment. ad Instit. LVDOVICI Doctr. Pand. tit. d. acq. rer. dom. §. 26.* aliique, quos de industria praeterimus.

§. IV.

Pauci uir-
gulam da-
mnanant. E
quibus
Muller. et
Strykius.

Cuius dis-
sensus a se
ipso nota-
tur.

Pauci admodum e ICtis sunt, qui uirgulam hanc, tanquam rem suspectam, reiciunt. Inter quos est MULLER *ad Struv. tit. d. acq. rer. dom. rh. 53. lit. d.* et STRYK. *dissert. d. curios. cap. V. n. 29.* ubi quidem de consuetudine testatur contraria, nihilominus tamen usum uirgae inter alia damnat, his uerbis: *requirunt porro, ut inuersis manibus (digitis nempe ad coelum tendentibus) reneatur, et pars illa, quae thesaurum uersus inclinare solet, ad pectus dirigatur; quod itidem superstitionem quandam inuoluit, et consequenter pactum quoddam implicitum cum diabolo.* Facile ex hoc loco Strykiano patet, compilatores partis posterioris usus moderni, neque ad mentem Strykii, sed suam, uti in aliis frequentius, ita et hic philosophatos, et reliquorum Strykianorum scriptorum immemores fuisse. ZIEGLER, uir religiosus pariter, atque eruditus, *Tr. d. iuris. Mat. Lib. II. Cap. XX. §. 13.* fluctuans, ne quid temere statuatur, nihil definire audeat. At, si quaestio ICtis decidenda offeratur, determinandum et statuendum est, quid responderi debeat, ut adeo, rem in eodem dubio relinquere, fas non sit. In aliis quidem scien-

scientiis non defuerunt, qui uirgulae fidem eneruarunt, eiusque usum reprobarunt, sed, inter ICTos, quia multi disputationes a Physicis desuper motas negligunt, aut non curant, mirum non est, plus uirgulae, quam par est, plerumque tribui. Nihilominus, cum non de lana caprina agatur, interest, erui, quid in foro de hac diuinatione statuendum sit, ne facile iustitiae aduersum quid committatur, atque honor diuinus, sacra foedera, et innocentes laedantur, illudque: *suum cuique tribuendum*, migretur. A nemine itaque institutum hoc nostrum, si illorum, qui a Iurisprudencia alieni sunt, sententias huc repetamus, et in forum iudicum introducamus, improbatum iri, confidimus. Materiam uero ab aliis dictam repetituri non fuissimus, si iam satis dicta esset, id est, aliorum dicta effectum habuissent, aut in iudiciis attenda fuissent.

Ex aliis, non ICTis, pluribus uirgula displicet.

§. V.

Neque nos aliter statuentium auctoritas, neque inueterata contraria consuetudo moratur, neque publica, si habetur, approbatio negotium conficit, quippe quae ex bona mente profecta est, nondum scilicet fraude rei detecta. Et, consuetudinem quod attinet, uti non omne, quod licet, honestum est, *l. 144. ff. d. R. I.* ita neque exemplis iudicandum, *l. 13. ff. d. sentent.* aut, quid Romae fiat, sed quid fieri debeat, *l. 12. ff. d. Offic. Procons.* Multitudo quoque errantium nullum errori gignit patrocinium. Certe ICTi audiendi non sunt, nisi ex principis domesticis philosophantes. In aliis, quae ex peregrinis scienc.

Quorum sententiae quando ICTorum opinionibus praefertendae,

et, quid
circa uir-
gulam at-
tenden-
dum, expo-
nitur.

scientiis in iura nostra influunt, illae potius consulendae, et exinde, quid sentiendum sit, iudicandum est. Hinc, Medicos, Physicos, Mathematicos, Chirurgos, Oeconomos, etc. a Ictis consuli, non rarum est. Idem ergo et nunc tentabimus. Attendas autem Mercurialis uirgulae usum, multa qua originem suspecta, plura in modo operandi et tractandi dubia, plurima ex Auctorum testimoniis incerta et contraria, deprehendes. Ne quid ergo temere statuatur, haec paucis exponere uisum est.

§. VI.

Nomen
uirgae exa-
minatur.

Ipsam uocem si spectes, manifestum est, uel solo nomine suspicionem non leuem excitari. Vocatur enim Mercurialis. Mercurio uero quae assignata superstitione gentilium sit uirga, inferius monebitur, et quis Mercurius fuerit, neminem latere potest. Appellatur etiam diuina et diuinatoria. Diuina, procul dubio, quod Mercurio debeat. Diuinatoria dicitur a diuinando; sed, quo numero et loco diuinatio in sacris habeatur, discite ex 1. Samuel. XV, 23. uerb. *sicut peccatum diuinationis (☞☞) est rebellio, et sicut superstitio et idololatria est repugnantia.* Sacra etiam scriptura uoce hac diuinationis de auspiciis, similibusque, uti solet. uid. Ezech. XXI, 21. 22. Inter grauissima ergo peccata refertur diuinatio, ita ut DEVS, summum scelus allegaturus, diuinationem, cuius titulum uirga prae se fert, nominet. Ratio non est obscura, quia peccat diuinatio in primum et maximum Decalogi praeceptum.

§. VII.

§. VII.

Quod originem attinet, constat, uirgularum, et bacillorum, usum ab antiquissimis temporibus, et quousque se extendit scriptorum memoria, aliquid monstri aluisse, neque omni uel superstitionis, uel alius criminis, suspicione caruisse. Iam olim siquidem praestigiatores, diuinatores, incantatores, sacrificuli, et, qui sunt huius furfuris homunciones, uirgis et bacillis ad praestigias suas et diuinationes abuti solebant. Ita Persarum Magos, qui sacrificiis praefecti erant, subtilibus uirgis usos fuisse, auctor est RHODIGIN. *Leet. Antiq.* Lib. VII. cap. 29. p. m. 379. Et uaticinationem per uirgas Chaldaeis adscribit, ac *ἑρμημα τῆς τῶν χαλδαίων περὶ γῆρας* habet CYRILL. ALEXANDR. in *Hof. IV. 12.* De Scythis scribit HERODOT. in *Melpom. num. 108. p. 153.* edit. de anno 1570. ipsorum uates per uirgas diuinari solitos fuisse. Verba eius sunt: *μάντιες δὲ Σκυθῶν εἰσι πολλοί, οἱ μαντεύονται βίβδοισι.* Addit, a maioribus acceptam hanc esse uaticinandi rationem, adeoque antiquissima fuerit oportet. Eadem fere de Alanis tradit AMMIAN. MARCELLIN. *rer. gest. Lib. XXXI. cap. 2.* Marcellini scribens: *Futura miro praesagiunt modo: nam rectiores uirgas uimineas colligentes, easque cum incantamentis quibusdam praestiruto tempore discernentes, aperte, quid portendatur, norunt.*

Origo usus uirgularis ab antiquissimis temporibus repeti potest.

Faciunt huc testimonia Rhodigini de Persis;

Herodoti de Scythis;

de Alanis;

§. VIII.

Pariter ad primam Romanae urbis aetatem LIVIUS Liuii et Lib. I. Cap. XXIII. in fin. de quodam augure referr:

B
 Augur

Augur ad laeuam eius, capite uelato, sedem cepit, dextra manu baculum sine nodo aduncum reuens, quem lituum appellauerunt. Inde, ubi, prospectu in urbem agrumque capto, Deos precatus, regiones ab oriente ad occasum determinauit, dextris ad meridiem partes, laeuasque ad septentrionem esse, dixit, etc. rursus: tum, lituo in laeuam manum translato, dextra in capite Numae imposta, precatus est, etc. Neque hunc baculum fortuito in manibus auguris fuisse, sed multa prodigiosa et miraculosa de lituo fabulatos esse Romanos, pluribus docet C
C*CERO d. diuinat. Lib. I. cap. 17. uerbis: quid lituus ille uester, quod clarissimum est insigne auguratus, unde uobis traditus? nempe eo Romulus regiones direxit, tunc, cum urbem condidit, qui quidem Romuli lituus, id est, incuruum et leuiter a summo inflexum bacillum, quod ab eius litui, quo canitur, similitudine nomen inuenit, cum situs esset in Curia Saliorum, quae est in palatio, eaque destitit, inuentus est integer. Romulus uero, uti patet ex eodem Cicerone, augurem egit, et huic scientiae nugatoriae addictus fuit.*

Ciceronis
de Roma-
nis.

§. IX.

Accedunt
Graeci La-
tinae
Poetae.

Accedunt his Graeci Latinae Poetae, qui incanta-
 menta, et ueneficia, descripturi, raro uirgarum
 obliuiscantur, eoque non obscure, quis illarum usus
 olim fuerit, produnt. HOMERVM primo loco alle-
 gare minus erubescō, cum eius magna in Iurispruden-
 tia sit auctoritas. Nam Imperator IUSTINIANVS sui-
 bus gregum priuilegia ex eodem uindicat, et dubium,
 desuper olim motum, sed nobis uel sola praxi hodie-
 na exemptum, ita resoluit. §. 1. I. d. L. Aquil. Varias
 autem

inter quos

autem uirgas miraculosas laudatus HOMERVS commemorat, ut semper aliquid magni ipsi portendat uirga, notante SPONDANO *ad Iliad. Lib. XIII. p. 241. et Odyss. Lib. XIII. p. 197.* Inprimis eiusmodi uirgas sub uocibus σκηπανίς et ράβδος Mercurio et Mineruae tribuit, et notabilis est locus HOMERI *hymno in Mercur.*

Homerus,
de uirgis
uacuis, inpe.
Mercurii.

--- αὐτὰς ἔπειτα
Ἵλαβε καὶ πλάττει δάτω περικλήεα ράβδον
Χρυσείην, τριπέτηλον, ἀκήριον, ἢ σε Φυλάξαι
Πάντας ἐπικράνυσσα Θεῆς. κ. τ. λ.

Ex Latinis VIRGILIUS itidem magnifica de Mercurii uirgula praedicat. *Aeneid. Lib. IV. uersu 240.*

Virgilius
de uirgis
Mercurii,

*Tum uirgam capis; hac animas ille euocat orco
Pallentes; alias in tristia tartara mittit;
Dat somnos, adimitque, et lumina morte resignat.*

Porro de uenefica Circe ait *Lib. VII. Aeneid. et Circes. uersu 189.*

--- quem capta cupidine conjux
Aurea percussum uirga, uersumque uenenis
Fecit auem Circe. etc.

Concinne huic OUIDIUS *Metam. Lib. XIV. Fab. 6. uersu 283.*

Ouidius de
eadem
Circe.

Et terigit uirga summos Dea dira capillos.

Amplius uersu 299.

intrat
 Ille domum Circes, et ad insidiosa uocatus
 Pocula, conantem uirga mulcere capillos
 Reppulit, et stricto pauidam deterruit ense.
 Inde fides, dextraeque datae, thalamoque receptus
 Coniugii dotem, sociorum corpora, poscit.
 Spargimur ignotae succis melioribus herbae,
 Percutimurque caput conuerso uerbere uirgae,
 Verbaque dicuntur dictis contraria uerbis.

Porro uersu 391.

*Tum bis ad occasum, bis se conuertit ad ortum;
 Ter inuenem baculo terigit, tria carmina dixit.*

Superfedemus aliis locis allegandis, cum fatis superstitione Gentilium ex adductis pateat, et dudum in pro-
 uerbiū abierit uirgula diuina. Ita enim CICERO de
 Offic. Lib. I. cap. penult. si nobis omnia, quae ad uictum
 cultumque pertinent, uirgula, ut aiunt, diuina suppedita-
 rentur. De eodem prouerbio confer ERASMI Cibi-
 liad. I. Cent. I. prou. 97. p. m. 57. ubi alia ex scriptori-
 bus huc facientia excerpta, et testimonium, quod anti-
 quitas, fatalem et magicam uirtutem in uirgis esse, cre-
 diderit, deprehendes.

§. X.

Denique, et Germanos ueteres reliquis Gentibus
 non fuisse meliores, colligi potest ex CORN.
 TACITO de morib. German. Cap. X. ubi ita disse-
 ritur: auspicia et sortes, ut qui maxime obseruant. Sor-
 rium consuetudo simplex. Virgulam frugiferam ar-
 bore decisam in surculos amputant, eosque notis quibus-
 dam discretos super candidam uestem remere et fortuito
 Spar-

Ultimo lo-
 co supersti-
 tio Germa-
 norum ex
 Tacito.

spargunt; mox, si publice consulatur, sacerdos ciuitatis; sin priuatim, ipse paterfamiliae, precatus Deos, coelumque suspiciens, ter singulos tollit, sublato secundum notam ante impressam interpretatur. Nec in sacris literis uestigia huius rei desunt. Increpat enim Pro-

pheta *Hof. IV*, 12. Iudaeos, quod baculum suum con-

Iudaeorum
ex *Hofea*
notatur.

fulant, et ab eo iudicium de rebus agendis expectent. In quo loco LXX. Interpretes itidem uoce: ῥάβδος, utuntur, Hebraicum textum ita uertentes: ἐν συμβόλοις αὐτῶν ἐπιηρώτων, ἢ ἐν ῥάβδοις αὐτῶν ἐπήγγελον αὐτῶν (λαῶν) Caeterum, num diabolus

hanc ex uirga uaticinandi, praestigiasque exercendi, rationem, in imitationem, aut contemptum miraculorum, per baculum Moſis, et uirgam Aaronis praestitorum, improbis hominibus suggererit, et res ab his temporibus repetenda sit, neque disputo, neque ita statuenti repugno. Certe a uero id alienum non uidetur. Plurimae enim similis κακοζήλις, species, u. g. in sacrificiis, eorumque ritibus, oraculorum responsis etc. occurrunt. Et malicia, qua diabolus primos parentes decepit, eisque improbum, DEVM imitandi, et exaequandi, studium suggerit, facile, quod diximus, nobis persuadet. Ipsa quoque antiquitas, cum primi, qui ex profanis scriptores extant, superstitionum uirgularum usum recenseant, haud leue ad stabilendum istud assertum, momentum affert.

Additur
ratio usus
uirgularis
inter gentes.

§. XI.

Ita ergo Mercurialis, siue diuina scilicet uirgula totum propemodum peruasit orbem. Excoecauit Ethnicos; corrupit Iudaeos; Christianorum etiam mentes

Has uirgae
Mercurialis,
et
alias fordes
fascipaganas

inter Chri-
stianos re-
manifeste,
monetur.

fascinat, imo ipsa tribunalia occupare laborat. Docet, quod sane grauius dolendum, Historia Ecclesiastica, insignes Ethnicismi reliquias inter Christianos, temporibus et antiquioribus et recentioribus, perpetuo fuisse deprehensas. Et uirgula ista uiuum eius rei argumentum nobis praeberet. Adeo impietas idololatrica et superstitiosa humanis a diabolo inspiratur mentibus, et tantam uim, dicente MEIBOMIO *Res. Germ. Tom. III. p. 181.* habet superstitio, quando semel animos hominum inuasit, ut neque aduerrentes his rebus capiantur, et illaqueantur. Sic et Christianis, ex sacris tamen literis meliora edoctis, magno ipsorum malo, accidit, quod ait CICERO *d. diuinat. Lib. II. cap. 72.* *Superstitio fusa per gentes oppressit omnium fere animos.* Discimus quotidie, *Φρόνημα τῆς σαρκὸς ἐχθρὸν τῆς Θεοῦ ἔσται.* Dum homines noscunt, alieno sibi auxilio opus esse, DEUM autem fugiunt et naturaliter auersantur, in eiusmodi tandem recidunt ineptias. Atque ita fit, quod ait Salomo *Eccles. VII. 30.* *DEVS homines creauit rectos, ipsi autem quaerunt artes plurimas, uel secundum uersionem LXX.* Interpretum: *ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἀνθρώπου ἐυθύῃ καὶ αὐτοὶ ἐζήτησαν λογισμὸς πολλὰς.*

§. XII.

Modus uir-
gam tenen-
di.

Habes origines. Virgam ipsam, modumque tractandi, quod attinet, illum ex Agricola describit SCHOTTVS *Mag. nat. P. IV. Lib. IV. cap. I. p. 420.* quod uirgam bifurcatam eligant scrutatores, huius utraque cornua manu prehendentibus pugnos faciant, eamque ita teneant, ut *digiti compressi ad coelum spectent,*

spectent, utque uirga erigatur ea parte, qua cornua coe-
 unt. Tenenda etiam est, neque nimis leniter, neque
 acriter constringenda. Electa olim plerumque est Materia
ex qua est
corylus,
 corylus, et creditum, inter hoc uirgultum et metalla
 singularem intercedere sympathian. Sub quo pallio
 diu latuit haec uirga, et multos defensores naeta est,
 inter quos sunt viri spectatae eruditionis, fidei et pro-
 bitatis. Maxime tamen corylus adhibita est ad argen-
 tum, fraxinus ad aes, quaerendum, ferreis etiam uir-
 gis in aurum inquirebant. At hodie uis repertrix
 est exaltata, et in alias res transfusa. Non arbor cer-
 ta, non materia certa, seligitur, sed ex omni ligno fit
 Mercurius. Tironibus et catechumenis, ut ita loqua-
 mur, uirgula ex arbore relinquatur. Aequae commo-
 de res ab adeptis, quos uocant, per emunctoria, gla-
 dios, cultros, fuscinas decussatim sumtas, etc. expedi-
 tur. **THEOPH. ALBIN. Tract. von der Wünschel-
 Ruthe p. 74.** Imo et farcimine uti loco uirgulae fas
 est. l. c. Ex orichalco confectam, sibique transmissam,
 esse talem uirgulam, commemorat **KIRCHMAYER**
Diff. d. uirg. diuinatr. quaest. 2. Dies ab aliis, uti qui
 dem ipsi aiunt, eligitur pro lubitu; alii diem Ioannis, alii
 uesperam, quae festum Natiuitatis nostri Saluatoris
 praecedat, alii aliud tempus eligunt; et die solis, auro
 quaerendo, die lunae, argento inuestigando etc. uirgas
 purandas credunt. Aliqui uerba ex *Io. I. 7.* inter ab-
 scindendum recitant. Rursus alii tribus ictibus, cum
 inuocatione nominis diuini, facie ad orientem uersa, uir-
 gam caedunt. **SCHOTTVS. cit. l. p. 422.** Memini
 etiam me legere, horam Mercurij, quoniam a Mercu-
 rio nomen tulit uirga, a nonnullis obseruari. Scilicet
 Astrologi, et similes; dies omnes per totum annum
 in

Materia
ex qua est
corylus,

fraxinus,

et quae-
cunque res
obuia.

Solennia
obseruari
solita, sunt
dies, horae,
precatun-
culae, etc.

in 12. horas diuidunt, et primam illi Planetæ, cuius nomi-
 ni dicata est dies, reliquas aliis assignant, et u. g.
 Mercurii die, prima post solis ortum hora, illum Pla-
 netam regnare credunt.

§. XIII.

maxime
 uero sum-
 ma atten-
 tio, et de-
 uotio,

qua defici-
 ente, cessat
 uis diuina-
 riæ.

Postea ergo, quam uirgam ex præceptis artis suæ
 ceperunt, in locis, ubi, quod quaerunt, situm
 putant, oberrant, donec uirga uiolento impetu deor-
 sum feratur, quod aiunt, uirgam ferire, scilicet obie-
 cta petita. Inter ambulandum uero maxime in ob-
 iecto quaerendo mens defixa esse debet, alias irritus
 erit conatus, et uirga promiscue nullo ordine omnia
 feriet. Et quo grauius, magisque reconditum est,
 quod quaeris, eo maiori deuotione opus est. Hinc obser-
 uant in iis, qui uirga quid tentant et inuestigant, præ-
 fertim, si lapides terminales quaerant, aut homicidas
 explorant, grauissimas in sanguine alterationes, pulsus
 febriles, sudores multos, ALBIN. p. 94. seqq. ut pro-
 pæmodum in Enthusiasmum rapiantur fatidicum isti
 exploratores. Neque in omnium manibus eadem
 uirtute gaudere uirgulam, trita res est. Virtus enim
 non Virgæ, sed personæ potius, est adscribenda,
 ALBIN. l. c. p. 203. et iuxta GE. AGRICOLAM apud
 SCHOTT. p. 427. non ualet uirgulæ figura, sed incan-
 tamenta carminum etc. Hinc est, quod paucis con-
 tingat donum, rite cum uirgula loquendi, et omnia
 per illam quaerendi, atque saltem tres per totam
 Galliam eodem tempore extiterint. ALBIN. pag. 260.
 add. SCHOTTVS l. c. p. 426. Sunt etiam exempla,
 ubi, qui se uirga hac abdicarunt, dono hoc diuinatio-
 rio

rio sunt orbat, sed, acta poenitentia, de nouo donati. ALBIN. *p. 23. seq. et p. 122.* Vno uerbo, dicente MULLERO *ad Struu. tit. d. acq. rer. dom. th. 33. lit. d.* **Der Glaube thut das meiste.** Et haec est ratio mysterii, quod uirgulae huius Patroni iactitant.

§. XIV.

Obiectum, in quod inquiritur, non amplius ad metalla, uti quondam, restringitur, sed extenditur ad omne, quicquid inuestigandum putaris. Successiue motum fieri, uulgo aiunt. Initio in metallis haerebat uirga. Nunc, qua mare, qua tellus patet, dominari gestit. Et uarias, easque 20. causas, diuersissimi plane generis, enumerat THEOPH. ALBIN. *p. 130.* Praeterea sic inquiri possunt delinquentes, fures, latrones, *p. 19. et 125.* sic etiam uirginitas exploratur. *p. 125.* Reliquiae Sanctorum ita dignoscuntur, et, quis beate mortuus, *p. 128.* uirgula eloquitur. Forte ipse quoque sic doceberis, si ne beate moriturus, num hoc anno finis mundi sit futurus. O coecae hominum mentes! Discite, quaeso, ex lapsu primorum parentum, quis sit promissorum diabolicorum euentus. Exploras alienam beatitatem, perditurus tuam. Doceri uis a ligno, omnis sensus experte, quod folius DEI omniscii decretum est. Veritatem quaeris in mendaciis. Ais: quod aliqui faciunt, ipsi uirgae non potest obesse. Attamen uirga ad eandem ineptias respondet, et, dum hoc facit, superstitionem prodit, et auget.

Materia circa quam est omne scibile, ut aiunt.

§. XV.

Namque, ne suas origines dissimulet famosa uirga, insigniter mendax est, et plurimos, etiam in hoc arti-

Saeppissime uero uirgula fallit,

artificii genere non leuiter uersatos, miserrime decipit. SCHOTTVS *Mag. nat. l. c. p. 423. seqq.* Quid enim? Magnifica elogia, qualia et de uirga uenduntur, plerumque sunt magnifica mendacia, quae incautos et ignotos fallunt, notis sunt derisui. Si fatidica illa uirga semper uerax esset, quomodo constaret de commercio diaboli, cuius est, mendacia ἐν τῶν ἰδίων λαλῆν; *Io. VIII. 44.* Quomodo in istam uirgulam, nisi mentiretur, quadraret nomen uirgulae diuinatoriae? Cum uatem agat, etiam definitio uatis illi competere debet. Est uero uates, definiente EVERARDO FEITH *Antiq. Homer. Lib. I. cap. 16.* ex Euripide:

ei que def-
nitio uatis
competit.

αἰνήρ

Ὅς ὀλίγ' ἀληθῆ, πολλὰ δὲ ψευδῆ λέγει.

Quoties in thesauris inquirendis uirgula illa, diuina scilicet, fefellerit, innocentes pro furibus atque nocentibus denunciari, thesauros praesentes et alia occasione inuentos, item delinquentes celauerit, aliud pro alio indicarit, et u. g. saccum silicibus implem loco auri argentiue quaesiti percusserit, uid. ap. SCHOTT. *l. c.* et ALBIN. *p. 108. 117. 127. et 152. seqq.* In primis, quot thesauris inhiantes inani spe delusi omnia sua bona prodegerint, etiam quotidiana loquitur experientia. Neque auctor Pantomysterii, quo titulo uirgulam ornat, fraudes eiusdem dissimulat. *l. c. p. 153. et 297.* Hoc autem ipsum uulgo *Meralllicorum fidem facit, uirgula uenas inueniri, quod ea utentes casu aliquas inueniunt; sed iidem multo saepius perdunt operam; et ut uenas inuenire possent, nihilominus in fossis agendis defatigantur, quam aduersae par- tis merallici.* *Metallicus igitur, quia eum uirum bonum*

Fraudis
ocasio.

et

et grauem esse uolumus, uirgula incantata non utitur, quia rerum naturae peritum et prudentem, furcatam intelligit sibi usui non esse, ait Agric. ap. SCHOTT, l. c. p. 428.

§. XVI.

Addimus ex abundanti Physicorum, atque in rebus metallicis uersatorum, antiquiorum et recentiorum, iudicia. Ex THEOPHR. PARACELSI *Philos. occult.* notat cit. auctor haec uerba: *uirgula diuinatoria fallax est, saepius etiam in unum nummulum perditam intendens.* Laudatus G. AGRICOLA *Lib. II. d. reb. metall.* apud SCHOTT. *Mag. nat. cit. l. p. 427.* ita iudicat: *uirgula diuina, qua incantatores scrutantur uenas, ut annulis etiam, speculis, crystallis, quamuis forma furcae figurari possit, nihil tamen interest, recta sit, an in aliam figuram formata; non enim ualeat uirgulae figura, sed incantamenta carminum, quae commemorare mihi nec licet, neque liber.* Addo et SCHOTTI ipsius iudicium *Phys. Schotti curios. Lib. XII. cap. IV. §. 1.* uerb. *uim sympathericam agnoscit Maiolus inter firculos et rhesauros. Sed quaenam? cur non in omnium manibus ui exultantium arteriarum uirgula inclinatur, sed tantum in certis? cur firculi illi etiam in priuatis aedibus argentum inueniunt? Nimirum daemon mouet.* Huic accedit STURM. *Phys. elect. qui complures de hac materia sententias collegit, et Tom. II. p. 1069.* ita sentit: *uirgulam columnam, siue rectam siue bifurcatam, nihil minus, quam diuinam esse, sed uanam et fabulosam credulitatem, traditionemque aut superstitionem, aut Saranae iudificationes, et insidias, pro matribus et obstericibus agnoscere; maxime, propter rationes a Schorro num. 12. enarratas; deinde secundario propter auctoritatem*

Agricolae, uiri rerum metallicarum peritissimi, ipforumque adeo metallicorum diffensum. In sequentibus idem laudatus STVRM, et SCHOTT. complura aliorum Physicorum sibi consentientium testimonia adducit, et inter illos Fabrum, G. Agricolam, Kircherum, Forerum, Aldrouandum, Caesum, Conradum, etc. nominat. Ex Vitebergensibus SPERLING. dissert. d. uirg. Mercur. item KIRCHMAIER. Diff. de uirg. diuinatr. et quidem posterior, praeuia diligentissima inquisitione, conquisitis undique metallicorum et peritorum iudiciis, usum huius uirgae damnauit. His accedit B. VATER Physiol. Sect. 2. cap. 15. quaeft. 9. p. 262. ita iudicans: potius scrutatores metallorum astutos, ex aliis pluribus iudiciis et circumstantiis, quas inferius quoque de mineralibus obseruabimus, metallorum praesentiam colligere, uirgulas uero istas tantum ostentationis gratia, et, ut maiorem sibi artique suae concilient famam, adhibere iudicamus. Idem sentit DN. LOESCHER. Phys. theor. et experim. p. 742. verb: uirgula diuinatoria plerumque e ligno coryli, uel fraxini, uel pyri, uel cerasi, conficitur, etc. quae de sympathia uirgulae huius cum metallis afferuntur, aliaque superstitiosa, merito negligimus, qualia uideantur apud Vallemont. de la bagnetre diuinatoire. Alia innumera testimonia de industria praeterimus. Vix enim Physicus est, qui non idem iudicet.

Sperlingii,
Kirchmaieri,

Vateri,

Loescheri.

§. XVII.

Inter defensores uero in primis

Frommann,

Ne quid uero dissimulemus, dantur etiam huius uirgae Patroni, qui illam omni suspicione absoluunt, et modo haec, modo illa, pro illius defensione adducunt, quae tamen omnia ficulneis admodum nituntur praefidiis. Ita FROMMANN Tr. d. fascino. omni

omni crimine uirgam absoluere nititur. Et ad hunc omnes Icti, rem licitam habentes, prouocare solent, quasi unius auctoritas sufficeret, ad omnia argumenta, experimenta, prudentissimorum et peritissimorum uirorum iudicia contraria, infringenda. Lustraremas eiusdem rationes pro uirga adductas, siquidem scripti copia haberi posset. Ex multis uero circumstantiis conuicimus, omnem in Sympathia neruum a Frommanno collocari, quae tamen et alia pro uirga facientia sponte sua corruent, si ad ea, quae haectenus exposita, attendere lubeat. Porro *Theatr. Chymic. quod prodit Argentor. 1613. Vol. IV. p. 271. et 362.* hunc in modum philosophatur. *Omnium uitio rem cavere, ex usu ostendimus. Caedatur uirga bifurcata borna ex corylo, uel quercu, cuius cornua sint aequalia, et sine uitio. Quidam tamen putant, ante solis exortum, maxime crescente Luna, etc. Sed nos nihil horum obseruauimus, etc. tunc etiam retinente te inuito, qui tenes uirgam, pars caudicis caesa extrorsum uerget, donec ualidissimo iudicio et motu metallum percutiat. Quae sit huius rei ratio, Physicos latet; adeo miranda est natura Sympathiae, tamen et ipse, uerum esse, re ipsa expertus sum, et in aliis identidem uidi. Quod si non cuius mouetur in manu, sane in DEI potentia et hoc reseruari, quis non uidet? Argumenta itaque allata in usu, Sympathia et DEI potentia, fundamentum ponunt. Sed usum quod attinet, negari quidem haud potest, in multis euentum tentamini respondisse, atque rem ex uoto successisse. Ita rusticus ille Gallus homicidas explorauit mediante uirga; Galli, quod multi meminerunt, et priori et hoc seculo Germanorum numos, mediante uirgula, inuestigare, inuesti-*

et Theatr.
Chymicum,

cuius argu-
mentum I.
ex usu, et
euentu, re-
futatur

per oracula diab, contrarios euentus, et principia iuris contraria.

gatosque auferre, didicerunt. Alii alia in effectum deduxerunt. Sed et oracula diabolica, et auguria etc. praedictus euentus non raro confectus est. Et idem Rex Saul manifesto argumento expertus est. Ex solo ergo usu aut euentu imbellis admodum deducitur consequentia. Vicissim quoque saepissime delusae sunt haec artes, uti in superioribus iam dictum. Ita cuniculi subterranei, vulgo *Minen*, quos itidem per uirgas indagare consueuerunt, ubi sint, citius saepe Galli experientia, quam uirgis, didicerunt, et forte Tortona nuper fraudem uirgulae de nouo confirmauit. Certe neminem, credo, extitisse, qui, nunquam fallere hanc uaticinam uirgam, affirmare ausus sit. Deinde de Ictis, ad solum usum prouocantibus, finistre admodum iudicantes rhythmum habentur apud KOENIG. *cas. consc. proem. p. II.* In illis rhythmis materia proposita, conclusio ex usu et consuetudine deprompta, ipsa etiam rhythmorum elegancia, idem pene sonant. Confer. §. V. hui. differt.

§. XVIII.

2. argum. de Sympathia per circumstantias concurrentes refellitur;

Sub Sympathiae regimine multum diuque latuit uirgula illa, et, qui mitius de eadem senserunt, Sympathian subesse crediderunt. Sed iam fac, esse talem Sympathian inter metalla et uirgam, quid de aliis rebus, in quae uirga dominatur, statuendum? Si Sympathia est, ea debet absque contractu humano, ex aliis indiciis, liquere; debet esse perpetua; non debet a persona et eius intensiori meditatione suspendi; debet in certis rebus subsistere, non libere per omnem mundum, et res captu humano superiores, uagari. Cuncta haec

haec aliter in casu praesenti se habent, uti in superiori-
 bus recensuimus. Ais: dantur etiam, quae non uni
 rei respondent, sed res omnis generis ad se trahunt, instantia
 etiam de
 succino,
 etc.
 quale quid in succino, cornu cerui etc. accidit, quae,
 si alii corpori affricet, promiscue quaecunque leuiora
 obieceris, attrahunt. Sed hic omnium tale quid tenta-
 tantium par est fortuna, hic non certae personae felici-
 tandae, non animus intendendus, nec artificium limites
 suos transgreditur. Aliter et apposite atque neruose
 ita respondet AGRICOLA *ap. SCHOTT. l. c. p. 427.*
quae ui attrahendi praedicta sunt, ea omnia non in orbem
torquent res, sed eas ad se alliciunt, u. g. magnes ferrum
non uoluit, sed ad se trahit, etc. Instas: constat, in mul-
 tis plurimum ualere *ἔγχεσις*, ergo nec mirum esse,
 non omnibus, quibus scilicet tractandi ratio ignota, ex et ἔγχεσις
 ei, eliditur.
 uoto rem succedere. Verum et hoc ex dictis facile
 resoluitur. Si *ἔγχεσις* rem conficit, qualis connexio
 cum cogitationibus? Manuum hoc est officium, non
 animi. Quid illa *ἔγχεσις* ad latrones, res amissas,
 imo defunctos? Cur uirga tantum id, quod quaeris,
 detegit, et alia eiusdem generis obuia praeterit?

§. XIX.

Quod uero de reseruato potentiae diuinae adducitur 3. arg. de
 potentia
 diu. non
 quadrare,
 ostenditur.
cit. Theat. Chym. multa resuratione non indiget. Nam
 a posse ad esse non ualet consequentia. Ita miracula so-
 mniantur de uirga, quae sane ex regula Theologorum
 multiplicari non possunt, et DEO adscribuntur, quae re-
 citius diabolo adscribi debent, per ea, quae superius
 ex historiis Gentilium deducta. Inspirationes quo-
 que tales statuere, uel ideo ineptum, quia, si DEVS bene-
 ficium

fictum hominibus tribuere dignatur, uirga non opus mediatricæ. Quin potius turpis hæc superstitio uirgularis in Iudæis graviter damnata est. Celeberrimæ etiam metallifodinae non mediante illa uirga mendaci, sed forte fortuito, inuentæ leguntur. Et, si uirgæ usus est a DEO, cur tam sæpe mentitur? Annon respondendum est, quod Christus Iudæis, *Io. VIII, 44.* uos estis ex patre uestro diabolo, etc. qui mendax est ἀπ' ἀρχῆς; Et, res sæpe præsentæ, alioque casu inuentas, a uirga reticeri, supra dictum.

§. XX.

Annectun-
tur alia de
effluuiis,

Alii ad effluuia recurrunt, qui cum Sympatheticis proxime conspirant. Sed quid effluit, et in quid? Metalla effosa, uti uiua, effluere non posse, nemo forte dubitat, et tamen pecuniæ absconditæ quaeruntur. Effluuia non in omnia operantur, sed res certas; hic omnia in uirgam qualemcunque influunt. Qualia sunt effluuia in hominis cogitationes et animam per uirgam traducem, et ab hac in illas? Lapis terminalis si sit motus, et aliorsum translatus, quaenam ille effluuia reliquit in terra, quæ deinde in uirgam influere possunt? Non entis non sunt affectiones. Vbi finalis lapis non est, quid inde effluat, restatue? Quanta oportet esse effluuia, quæ adeo potenter influunt in uirgam, ut hæc uiolenter admodum distorqueatur, et fere frangatur? Effluuia illa ex finibus controuersis, neque extantibus, cur tam uehementer percillant uatem uirgularum, ut in ecstasin rapiatur propemodum, alii uero simul præsentæ, et ambulantes, et limites quaerentes, omni alteratione immunes euadant? Diabolus, ceu Spiritus im-
purus,

quæ in fi-
nibus nulla
esse pos-
sunt.

purus, in Pythiae Delphicae posteriora ita influere solebat, ut illa, raptu fanatico affecta, oracula ederet. Si quoque omnia in uirgulam influunt, qui fit, quod nulla oriatur confusio, sed tantum id, quod quaeritur, a uirgula feriat? Quis istam, quid ego quaeram, docuit? Dum limites quaeruntur, multi saepe contermini fines una frequentantur, sed ad hos nullus est uirgulae motus, uerum tantum ad controuersos terminos illa flectitur.

§. XXI.

Sed forte est Archeus quispiam, qui illam uim reper-
 tricem moderatur, et efficit, ut omnia ex se effluant, item de Archeo;
 in se resfluant; ille cogitationes primum mouet, deinde
 uim motricem per corpus et manus diffusam uirgulae
 communicat, obiecta extrinseca rursus erga uirgulam
 mouet, ut tandem omnia in se redeant et remoueantur.
 Discere cupis, quis sit ille Archeus. Spiritus is et ani-
 ma rerum est; ignis est, uita est? Ille uel uniuersalis cuius defini-
 titio et of-
 ficiu re-
 censetur,
 est, et totius mundi spiritus, a DEO mundo impressus,
 et per mundum agens, uel est particularis, et cuiuslibet
 agenti proprius, et ille pro diuerso conceptu rursus
 uariis. Est u. gr. uitalis, animalis; substantia ualde
 subtilis et mobilis. Vno uerbo: est *Lar corporis*, di-
 cente WEDELIO, *Physiol. reform. Cap. III. §. 5. p. m. 54.*
 Constat ex connexionione uitalis aerae, uelut materiae,
 cum imagine seminali, quae est interior nucleus spiri-
 tualis, foecunditatem seminis continens. Est genera-
 tionis faber et rector, se ipsum uestiens corporali amictu.
 Praefes manet, curator, rectorque finium internus in
 obitum usque, etc. desinente HELMONTIO, etc.

D

Est

et, prout
par est, di-
indicatur.

Est summus exaltatus et inuisibilis Spiritus, qui separatur a corporibus, exaltatur et ascendit. Est occulta naturae uis, generalis artifex omnibus et Medicus. Non capis haec? Haud miror. Profunda haec sunt. Obstupescendum et discendum est, ad quantum fastigium scientia humana deducta sit, scilicet, ut homines iam cum ratione insaniant. Tanta est humani ingenii subtilitas, ut multa longo sermone dici queant, et reipsa tamen nihil dicatur. Sunt ergo termini, nihil significantes; entia rationis ratiocinantis; uigilantium somnia; doctae ineptiae. Quae ueteres, u. g. Galenus, per uim attractricem, magnetismum, qualitates occultas, etc. interpretati sunt, alii, illis scilicet multo doctiores, per spiritus, archeum, etc. explicant. In hoc praestant recentiores ueteribus, quod isti res ignotas terminis intelligibilibus explicare studuerint, illi e contrario obscura obscurius eloqui malint. Spiritum et principem mundi meminit quidem scriptura, sed diabolum eundem intelligit.

§. XXII.

Pro uirga
praeter su-
perstitionem,
curiositatem,
et fraudes ni-
hil remanet.

Superstitione probatur I. per
ἐναρκήσαντα
δαίμονα.

Nihil ergo per haec exposita, praeter superstitionem, pro uirgula remanet. Ipsum nomen Ethnicismum redolere, dictum est. Origo ex Ethnicorum consuetudinibus, auguriis, incantationibus, et diuinationibus, deducta. In ipso usu multa superstitionum, et in physicis plane inaudita annotata. Quid enim digiti ad coelum erecti? quid furca ad pectus tendens? quid cogitationes in hoc negotio habere defixas? quid alterationes in sanguine? quis operationum physicarum, quae a nonnullis in uirga praetenduntur, cum cogi-

cogitatis hominum consensus? annon haec sunt iniuenta, in fidem saluificam et fiduciam in DEVM iniuria, quae diabolus, ut fidei nostrae fundamenta labefaceret, sustentat? Soli stolidae imaginationi talia tribuere non possum. Quamuis enim stupenda illius uis sit, et animus in re quadam torus defixus, conrumaque recordatio, dicente ALBERTI *d. Medicam. modo in corp. oper. Spec. IV. §. 21. p. 235.* miros producat non raro effectus, tamen extra corpus illa imaginatio uix agit. Cur non in omnium manibus uim suam uirga exerit? Cur saepe mentitur? Magnes semper ad se trahit ferrum, nullo habito personarum delectu. Cur id tantum portenditur, quod quaeritur, neque uirga in se ad certum fertur obiectum? Quid lapis finalis cum uirga? Tot acutissimorum et peritissimorum Physicorum et Metallicorum iudicia quorsum? Quid precautiunculae a nonnullis additae? Has licet alii omittant, tamen tacite easdem conditiones cum uirga in se transferunt. Possem allegare exempla, ubi quidam incantationibus et superstitioni ignorantes indulserunt. Ita quispiam, qui solo pileo, ter rotato, angues incantare solebat, a sacerdote monitus est, naturale id non esse, sed incantamenta subesse. Illi sancte contestato, se nihil horum accepisse, aut unquam meditarum fuisse, regessit Sacerdos, et suasisit, iterum periculum faciat, et oblato angue pileum ter rotet, addita protestatione, ne effectus sequatur, si quid incantamentorum subit. Paruit ille dictis; at serpens, pileum haud moratus, incolumis euasit. In uirga idem fieri, supra retulimus; nam, qui illa se abdicat, incassum postea uirga utitur, ob fiduciam in eandem abiecta, nec, nisi poenitentia acta, in gratiam recipitur. Vocant hoc pactum cum diabolo tacitum, illud-

2. Superstitionem etiam ab ignorantibus committi posse, docetur.

Idque pactum taci-

tum et im-
plicitum
cum diabo-
lo habent.

illudque committi dicitur, superstitionis ceremoniis
haerendo, arte diabolica diuinando, et futura uel oc-
cultu praedicendo, docente STRYKIO *d. curios. Cap.*
V. n. 23. seq.

§. XXIII.

3. Occasio
supersticio-
nis augen-
dae addi-
tur.

Si quoque unquam diabolo facile fuit, homines cir-
cumuenire, certe longe facillimum ipsi fuisse pu-
randum, promissis opibus illos inescare, et ad quod-
uis scelus patrandum inuitare. Auaritia, ceu ra-
dix omnium malorum, non leuem sponte sua naturae
humanae addit stimulum. Nam, qui ditescere uolunt,
incidunt in tentationem et laqueum, et cupiditates mul-
tas amentes ac damnosas, quae demergunt homines in
exitium et perniciem. *1. Tim. VI. 9.* Hinc factum, ut
primario metallifossores et thesaurorum inuestigatores
uirga uterentur. Quae natio omnium maxime est su-
perstitiosa, et a diris ac imprecationibus ipsam redi-
tuum metallicorum ubertatem suspendit, atque magis
hominum maledictionem timer, quam DEI benedictio-
nem sperat. Quae praeterea thesauris eruendis super-
stitiosae ceremoniae, incantationes, alia, accedere so-
leant, non est, ut multis edisseratur. Sola itaque auri
sacra fames, et cupido, diuitias subterraneas habendi,
uirgulae inter Christianos retentae, causa fuit.

§. XXIV.

Reste diab.
accusari
prob. 4. ex

Neque mirabere, nos omnem culpam in superstitione,
diaboli seductiones et illusiones, transferre.
Est haec crambe toties recocta, et hominibus, magno
ipso-

§. XXV.

5. Ipsi Gen-
tiles, quid
superstitio
ualeat,
agnoue-
runt.

Vti uero damnanda superstitio fraudibus istis occa-
sionem dedit, ita neque hae diutius durarunt,
quam stulta Ethnicorum simplicitas durauit, adeoque
manifestum, quid superstitio ualeat, inde capi potest
argumentum. Agnouere id ipsi tandem gentiles, et
de propria experientia testati sunt, quo pertinet illud
CICERONIS de famoso Delphico oraculo *d. diuinat.*
Lib. II. cap. 57. Sed, quod caput est, cur isto modo iam
oracula Delphis non eduntur, non modo nostra aetate, sed
iamdiu, iam ut nihil possit esse contentius? Quando
autem ista uis euanuit? an, postquam homines minus cre-
duli esse coeperunt? Quadrat itaque in haec miracula,
quod habet **DANNHAVER.** *Theol. Consc. p. m. 441.*

*- Stat pretium nugis, et callidus error
Vix plura ex alia sperat compendia merce;
Quippe hominum in uita nugis sine nulla uoluptas.
Testis erit, blando nugas qui garrit amico.
Pyramides nugae, nugae miracula rerum.
Lusciniae in nugis melior consumitur aetas.
Viuunt et immoritur nugis schola magna Sophorum.*

6. **DEVM**
ad haec iu-
stis de cau-
sis conui-
uere, pro-
batur.

Sic huius seculi Deus, per mendacia miracula, et alia
superstitiosa, excoecauit infidelium mentes, ne irradia-
ret eos illustratio Euangelii gloriae Christi, 2. *Corinth.*
IV, 4. Et, propterea, quod amorem ueritatis non
repperunt, ut salui fierent, misit eis **DEVS** efficaciam
erroris, ut crederent mendacio, quo damnentur omnes,
qui non credunt ueritati. 2. *Thessal. II, 10.*

§. XXXVI.

§. XXVI.

Accusauimus, ne quid grauius diceremus, uirgulae diuinatricis superstitionem. Concurrit uero etiam circa res scitu, cognitu aut creditu, non necessarias, committatur, pluribus exponit STRYK. *Disp. de curiosit. Cap. II. num. 34.* In hoc negotio circa uirgulam eadem se exerit, dum, quae DEVS homini non reuelanda duxit, per eiusmodi uirgas explorare laboramus, adeoque, relictis mediis ordinariis, ad extraordinaria decurrimus. Id non tantum peccatum, sed etiam uirtualiter perinde habendum esse, ac si quis ipsum daemone[m] consulisset, docet DANNHAVER. *Theol. Conscient. P. II. Sect. I. art. I. §. 64. p. 272.* uerb: *uirualiter hoc crimen (interrogationem diaboli) committunt, qui non acquiescunt ordinariis diuinæ uoluntatis explorandae mediis.* Quam aegre etiam eiusmodi processus a DEO ferantur, ubi ad extranea recurritur, ex sacris literis multis in locis colligere est. Confer. 2. *Paralip. XVI. 7. et 12. ibid. Cap. XXXI. ult. Daniel. VI. 23. 2. Reg. I. 3. 4.*

Curiositas
supersticio-
nis pars est.

§. XXVII.

AICTIS tale ueritatis inuestigandae medium eo minus admitti potest, quo magis ipsorum principiis repugnat, alias, quam ubi ratio in sensus incurrit, et de ueritate ex sola ratione constat, admittere probationes, uti notat STRYK. *ad Lauterb. tit. d. iureiur. uoce: uulgaris.* Conf. MOLLENB. *Theaur. Iur. Ciu. eod. tit. num. 73. p. 454.* Hinc neque testibus, si rationem dictorum reddere nesciant, fides habetur, iubente *l. 4. C. d. testib. uerb:*

Superstiti-
oni singu-
laris iuris
ratio ob-
stat.

quo pertinet probatio uulgaris.

de qua Theologi Viteberg.

uerb: *sola attestazione prolata, nec aliis legitimis adminiculis causam approbatam, nullius momenti esse, certum est.*
 Ex eadem ratione probatio uulgaris, per ferrum candens, stillationem sanguinis ex cadauere, exploratio sagarum per aquas, etc. damnatur. *tot. tit. X. d. prob. uulg. Et cap. 8. X. d. prob. canon. peregrina* inhibentur *indicia.*
 At in uirgula ista ratio, consentientibus omnibus, later, supersticiosae circumstantiae non leuē suspicionem mouent, euentus ipse frequenter fallit. Omnia itaque cum quadrent ad istam uirgulam, quae Theologi Vitebergenses de probatione sagarum per aquas edisserunt, illa huc transferre non dubitamus. Ita uero laudari Theologi, *Viteb. Consl. P. III. p. 21.*
 Daß dergleichen Probe sehr zweiffelhaftig, und ungewiß, dem Teuffel damit gehoffiret, die Leute in ihrer Bosheit gestärcket, und zum Aberglauben verleitet, schuldige Personen der gebühr. Straffe entzogen, und die unschuldige oft in Gefahr und Verdacht gesetzt werden können. *et p. seq. 23.* Obgleich bisweilen ein guter finis folgen, und die Leute durch solthane Probe zur Erkänntniß ihrer Sünde in etwas gebracht werden möchten, jedennoch aber, weil das Mittel an ihm selbst nicht richtig, der euentus gar ungewiß und zweiffelhaft, auch des Apostels Pauli Regul billig in acht zunehmen: *non sunt facienda mala, ut inde eueniant bona. etc.*

§. XXVIII.

Demus uero etiam, crimen superstitionis manifestum non esse, tamen rebus sic stantibus dubium ad minimum redditur, quid uirgulae tribuendum sit. Sed ita, neque in foro Theologico, neque Iuridico, admitti potest eadem. In illo semper eo respiciendum, ut conscientiae consulatur. Quamobrem, si duae sint uiae, in quarum una pede inoffenso pergere, in altera uero in deuia deferrī quis potest, tutior praefenda est. Ita enim Doctores Theologiae conscientiariae: *in dubiis tutior pars est eligenda. Tutior autem pars est illa, in qua sequenda certum est, nullum inesse peccatum.* GVIL. AMESIVS In dubio etiam sententia tutior praefenda, *Lib. I. Cap. V. in fin. p. m. 14.* ubi simul recte monet, uti in omnibus moralibus fieri par est. ubi simul recte monet, ipsos ethnicos ueritatem huius doctrinae agnouisse, et ex Cicer. *Lib. I. d. offic. allegat sequentia: bene praecipiant, qui uerant quicquam agere, quod dubites, aequum sit, an iniquum.* His, praeter Dannhauerum et Koenigium, assentit BALDVIN. *Casib. Consc. Lib. I. Cap. VIII. p. m. 16.* uerb: *Quodsi in dubio una pars tutior et melior est altera, eligetur id, quod melius et tutius est, etc.* Procul dubio autem tutius est, abstinere uirgulae usu, quam superstitionis periculum incurrere. In foro humano certae et indubitatae requiruntur probationes, quae uero in casu praesenti per ante deducta defunt. Et huc pariter quadrat, quod habet laudatus BALDVINVS *l. c. cap. IX. num. 2. ea magis opinio est eligenda, quae nititur aut legis aut iuris sensu, quam quae consuetudine et usu recepto.* item *num. 4. cum opiniones duae sunt pares, quoad auctorum numerum, sequenda ea est, quae*

E tutior

rior est. In foro iuridico ipsa uox: *diuinatoria*, qua nuncupari ab aliis haec uirga solet, nos docet, quid iudicandum sit. Ita enim *l. j. C. d. malef. mathem. etc* *Sileat omnibus perpetuo diuinandi curiositas.*

§. XXIX.

Denique,
si natura-
lia omnia
putes,
aut motus
uigulae
nihil signi-
ficat,

Porro, etiamsi, nihil superstitiosi subesse, statuamus, motumque uirgae naturalem plane habeamus, tamen ex aliis rationibus ferri eadem, aut tanquam medium probationis ordinarium admitti nequit, quia quodammodo naturale est, uirgam recentem, manumque tepesfactam, calore hoc moueri. Qualia exempla allegat KIRCHMAIER. *Diff. d. uirg. diuinatr. et SCHOTTUS Mag. nat. P. IV. Lib. IV. Synr. IV. cap. 1. p. 425. Add. auctor Pantomysterii apud THEOPH. ALBINVM tr. von der Wünschel = Ruthe p. 288. seqq.* ubi modo contorta fuisse in manibus uirgula, modo obiecta sine ordine et indistincte percussisse, dicitur. Verum neque ita argumentum inde aliquod pro finibus inuestigandis exculpi potest. Manifestum enim sic est, nihil per uirgam significari, sed calorem manuum totum illius rei esse artificium, quo accedente mouetur, et quo cessante silitur. Ita ergo mouebitur, siue aliquid quaeras, siue non; siue hoc, siue illud inuestiges. Et ita fieri potest, ut etiam in eius manu se moueat, qui superstitioni non indulget, uerum tunc motus nec adeo uehemens esse potest, qualis uulgo fertur, neque in ullum certum obiectum mouetur uirga; adeoque circumstantiae in explorandis rebus occurrentes, et uehementissimus motus, quo in manibus tor- que-

quetur uirgula, et obiecta ferit, cum naturali illo, quem diximus, non cohaerent.

§. XXX.

Denique non praetereundae sunt fraudes et imposturae, quae in finibus inquirendis occurrere consueuerunt, aut certe occurrere possunt. Ita testatur THEOPH. ALBINVS von der Wünschel-Ruthe p. 97. uatem eiusmodi uirgularium, cum ad locum, ubi reconditi perhibebantur fines, peruenisset, miros edidisse gestus, qui conuulsioni non absimiles erant, pedibusque calcitrasse. Quam facile fieri poterat, ut inter haec ita contorserit in manibus uirgulam, quo loca destinata feriret. Quam facile ex composito res ita cum aduersario geri potest, ut loca praetensa et probabilia ostendar ille uates. Nam, et in eius, qui uirgula res explorandas tentat, potestate esse, asserit auctor *Pantomysterii*, p. 128. et 483. uelint obiecta a uirga percuti, nec ne. Add. SCHOTT. l. c. p. 423. Vnde, credulitate sua lapsos esse, puto, qui, *αυτοψία* moti, neque iuramentum ab exploratore uirgulario exigendum censuerunt, propterea, quod hic res ipsa loqueretur, adeoque ulteriori confirmatione, sicuti in testibus, res non egeret.

aut fraudes
omne punctum
ferunt.

Error
Ictorum,
nec iuramentum
desiderantium,
notatur.

§. XXXI.

Vltimo loco illud non praetereundum, Ictos, quos supra allegauimus, cum uirgae usum quodammodo defendunt, id maxime de casu intelligere, et accipere solere, si thesaurus, in fundo proprio inuentus,

Communis
Ictorum
opinionem
quatenus
attendatur.

per uirgulam Mercurialem quaesitus fuerit. Tunc enim, si medium hoc illicitum est, thesauro priuandum est is, qui eadem usus; sin licitum, cessat caducitatis poena. Ad eum ergo effectum, ut fiscus, ceu ex illicita causa, quaesitum thesaurum uindicare possit, uirgae usum, quia ille inter metallicos alias receptus, neutiquam sufficere statuunt. Supponendum tamen primo, alias superstitiosas ceremonias non accessisse. Deinde nihilominus fatendum est, per ea, quae haectenus exposita, consuetudinem, qua uirgula toleratur, inter irrationabiles esse ponendam. Solet tamen consuetudo, etiam si irrationabilis illa sit, uel ad poenam mitigandam, uel plane tollendam, interdum facere, *ZOESIVS ad ff. tit. d. LL. num. 17.* quale quid u. g. in consuetudinibus opificum derisoriiis, et in sacrosancta Christianae fidei dogmata, ac sacramenta iniuriis, quotidie obseruatur. Idem in casu praesenti deprehenditur. Caeterum ad mentem sententiae haectenus propositae Facultas Iuridica, quae hic loci floret, ante paucos annos respondit, neque uirgulam diuinatariam inter probationis media in actione finium regundorum habendam ac admittendam censuit, quamuis etiam uates uirgularius iurarit, omnia ad normam artis esse peracta.

F I N I S.

et quid
consuetu-
do irratio-
nabilis ua-
leat.

ICrorum
Vic. sen-
tentia.

01 A 6680

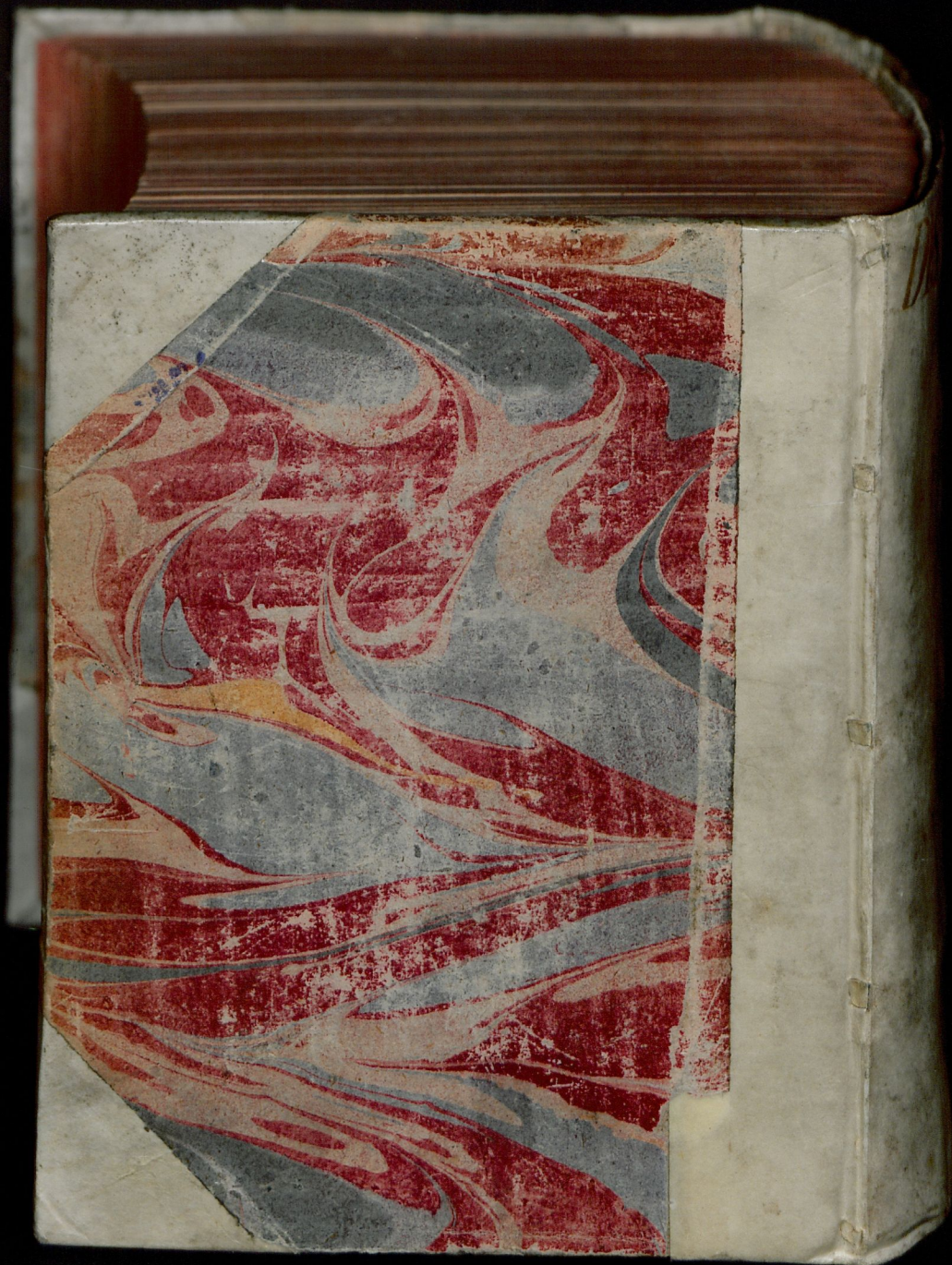
ULB Halle 3
003 105 547

5b.

W 17

DISSERTATIO INAUGURALIS
DE

FINIBVS

PER VIRGVLAM MERCVRIALEM
NON INVESTIGANDIS

Von Auffuchung der Brenzen
Durch Sünfel = Reuthen

QVAM
PRAESIDE

IO. FRIDER. WERNHERO, D.

INST. PROF. PVBL. CVR. PROV. SCABIN.
ET FACVLT. IVRID. ASSESSORE

PRO CONSEQVENDIS SVMMIS IN IVRE
HONORIBVS

ET
GRADV DOCTORALI

D. APRIL M DCC XXXIV.

IN AVDITORIO MAIORI

PVBLICE PROPONET

FRIDERICVS FLORENS RIVINVS
LIPSIENSIS.

VITEMBERGAE

LITERIS VIDVAE GERDESIAE.